

Зірки, стічні канави та робітники останньої години

ОЛЬГА МЕРЦ

1 БЕРЕЗНЯ 2023

«Коли приступили перші, думали, що більше дістануть. І вони взяли по динарію. А взявши, стали ремствувати на господаря, кажучи: Оті останні одну годину попрацювали, а ти зрівняв їх із нами, що зносили тягар і спекоту днини» (Мт 20, 10-12).

Вільям Ніколсон, гравюра з циклу «Лондонські типи», 1898 рік

«Усі ми сидимо в стічній канаві, але дехто з нас дивиться на зірки», — писав Оскар Вайлд. Він був богемним митцем, франтом, душею компанії та гомосексуалом. Мав коханців, сидів у в'язниці за «особливо непристойну поведінку» і помер на чужині самотнім, злиденним і хворим. Замолоду він побував на аудієнції у блаженного Пія IX, який сказав йому: «Сподіваюся, що ви в своєму житті вирушите в подорож, яка приведе вас до міста Божого». Це здавалося малоймовірним — але слова виявилися пророчими.

Оскара Вайлда ніколи не беатифікують і не винесуть на земні вівтарі. Але його передсмертне покаяння і навернення дає всі підстави сподіватися, що він отримає своє місце біля підніжжя вівтаря небесного. Світ багато говорить про гріхи Оскара Вайлда з позицій співчуття — і майже нічого з позицій його віри. Але як про нього говорить Церква?

Робітники останньої години — незручні, а часом і дуже несимпатичні персонажі. На їхньому одязі сліди бруду стічних канав, а взуття вкрите пилом доріг, якими краще не ходити тим, хто дбає про спасіння своєї душі. Вони можуть бути грубими, морально хисткими й теологічно сумнівними. Вони можуть бути обурливими і просто нестерпними. Я люблю їх. Вони мені рідні. Я хочу вірити в те, що двері раю для них не замкнені. І знаю, що я така не одна.

Людина має свободу волі обирати між добром і злом, між зоряним небом і канавою; це істина віри. Але людська природа — зрана й недосконала, вона тяжіє до гріха, а визволення часто вартує їй великого болю; це ще одна істина віри.

Шлях навернення — це звивистий, тернистий шлях, яким не кожному вдається пройти на рівних ногах. Іноді доводиться ступати на колінах. Іноді — повзти на животі, залишаючи за собою довгий кривавий слід. Блаженний той, хто народився з мапою в руці й зумів не втратити її серед пожеж і спокус земного життя. Та якщо тобі не пощастило народитись у родині з різдвяної листівки, а потім пройти рівною дорогою, не збиваючись на манівці і не заблукавши у хащах? Чий приклад стане тобі ближчим і промовистішим? Із ким буде легше порівняти власне життя, щоб мати надію на те, що ти отримаєш свій динарій, навіть якщо прийшов до виноградника останнім?

Ми, мешканці сучасного постхристиянського світу, приходимо до віри «з вулиці», часто — дорослими, часто — з невіруючих родин, часто — маючи за спиною певний багаж досвіду та знання, який просто так вже не скинеш. Ми — байстрюки, каліки і зламані речі, за влучним визначенням Тиріона Ланністера, персонажа «Пісні льоду і полум'я». Я не знаю, що з нами робити і як нас євангелізувати. Але я точно знаю, чого з нами робити не варто.

Людину, яка довго голодувала, не можна досита годувати солодкими тістечками — навіть якщо

робити це з найкращих міркувань. Людину, яка виповзла з канави, мружачись і несміливо тягнучись до зірок, не варто одразу засипати сліпучим зоряним пилом — це може лише підкреслити її ницість у власних очах та бруд на її одежі. Щоб допомогти їй втриматись і не впасти назад у канаву, не потрібно показувати їй відретушовану позолочену ікону святого, копією якого вона мусить стати (і яким цей святий за життя, ймовірно, і сам ніколи не був). Для початку треба показати їй дзеркало, дати води і чистий одяг — і не забути міцно тримати її за руку.

Пуританство й загалом містить мало доброго, але в умовах постхристиянського світу воно смертельно небезпечне, тому що нежиттєздатне — звісно, коли ми маємо на меті спасіння ближнього свого, а не егоїстичну затишну самоізоляцію.

Хто ж може бути дзеркалом грішника зі стічної канави? Залежить від особи, але обов'язкова умова полягає в тому, що це мусить бути жива людина. Такий самий грішник, але «зі щасливим фіналом». І тут є проблема. Ми багато говоримо про євангелізацію — але часто соромимося повних біографій навіть канонізованих святих, хоча вони могли би прислужитися нам у цій справі краще, ніж їхні вихолощені, вкриті глазур'ю і далекі від реальності версії (о, святий Франциску Ассізький, ти знаєш про це так багато!). Що вже казати про інших, не таких однозначно позитивних персонажів, а тим паче — їхню спадщину...

Я буду чесною: роман Стівена Кінга «Протистояння» — брутальний, із нецензурною лексикою, відразливими сценами та купою насильства — розповів мені значно більше про есхатологічну битву світла з пітьмою та про огидність зла, ніж «Володар перснів» Джона Р. Р. Толкіна, досконалого джентльмена і католика, якого, ймовірно, колись офіційно беатифікують. Я піду далі та скажу, що у справі навернення грішника з вулиці умовна «Зелена миля» може зробити більше, ніж «Страсті Христові» (до речі, маю щиро зізнатися: я не люблю фільм «Страсті Христові»).

Як людині, що прийшла до Церкви завдяки мюзиклам, «Гаррі Поттеру» й романам у жанрі хоррор, мені боляче чути питання на кшталт «Чи не гріховно слухати музиканта N (бо він не веде християнський спосіб життя)?» і «Чи можна дивитися фільм X (адже у ньому є сцени порушення заповідей)?». Стерилізуючи свій простір від усіх і всього, що не відповідає букві

Катехизму, захоплюючись косплеєм ідеального XIX століття (якого насправді ніколи не існувало), ми програємо. Пуританство й загалом містить мало доброго, але в умовах постхристиянського світу воно смертельно небезпечне, тому що нежиттєздатне — звісно, коли ми маємо на меті спасіння ближнього свого, а не егоїстичну затишну самоізоляцію. Тимчасом якщо ми не будемо соромитися використовувати широкий арсенал інструментів — певна річ, критично, уміло і для добра — то, цілком імовірно, здобудемо для Бога певну кількість пропавших душ.

Зі стічної канави зірки здаються особливо яскравими. На тлі зірок сморід стічної канави здається особливо гострим. Можливо, саме в цьому полягає причина того, що серед сонму великих святих — зокрема Отців і Вчителів Церкви — так багато великих розкаяних грішників? Можливо, саме тому «апостолом народів» — і автором найпрекраснішого гімну Любові — став чоловік, який із неабиякою ревністю переслідував перших християн? Хто, як не потопельник, що сягнув самого дна, знає справжню ціну рятівного ковтка повітря? Хто, як не розпусник, що отямився від п'яного марева посеред зім'ятих простирадел, знає справжню ціну поцілунка чистого кохання? Я захоплююся тим, як пише євангеліст Йоан, улюблений учень Христа, але якби мені випала можливість поспілкуватися з кимось із апостолів особисто, я обрала би Павла, із яким у нас значно більше спільних тем для розмови.

«Я жив у мороку гріха, але потім Господь змінив моє життя», — ця банальна формула розкаяного грішника поза контекстом викликає не найприємніші асоціації зі свідченнями на шоу телепроповідників. Але робітники останньої години добре знають, скільки зусиль, страждань і сліз приховує те коротке «але». Нехай вони не приклад для наслідування у своїх помилках; але це наші брати і сестри, у чиїх рисах ми — байстрюки, каліки та зламані речі — можемо впізнати власні. До тих, кому умовний Толкін, за всієї пошани, може здатися інопланетянином, умовний Вайлд, за всієї його неоднозначності, говорить мовою, зрозумілою до сліз:

*Й розбите серце кам'яне
Із-за тюремних ґрат
Для світу явить скарб, земних
Коштовніший стократ,
Й наповнить камеру брудну
Із нарду аромат.*

*О, той щасливий, хто своє
Розбить так серце встиг!
Як ще б могли себе спасти*

*Й спокутувати гріх?
І як інакше в серце те
Ввійти Христос би міг?¹*

Динарій Енді Воргола, скандального митця, ікони попарту, а водночас тихого анонімного парафіянина греко-католицької церкви, навряд чи зроблений із іншого золота, ніж динарій святої Терези з Лізьє. Імовірно, навіть таке порівняння може здатися комусь обурливим. Але це — істина віри. Яку передав сам Христос.

ОЛЬГА МЕРЦ

1 БЕРЕЗНЯ 2023

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**

Примітки

1. «Балада Редінзької в'язниці» в перекладі Віктора Марача.